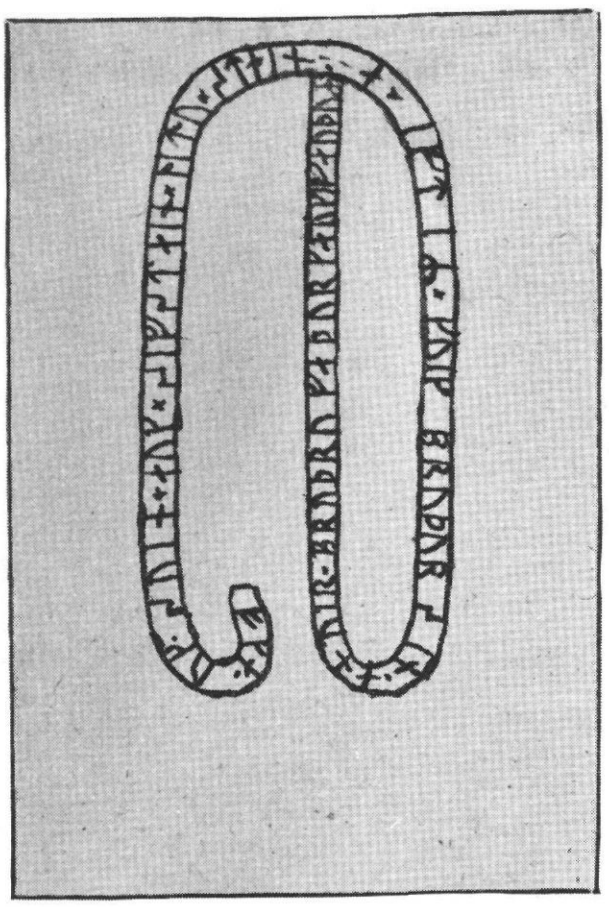

Fig. 172. U 174. Österåkers kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

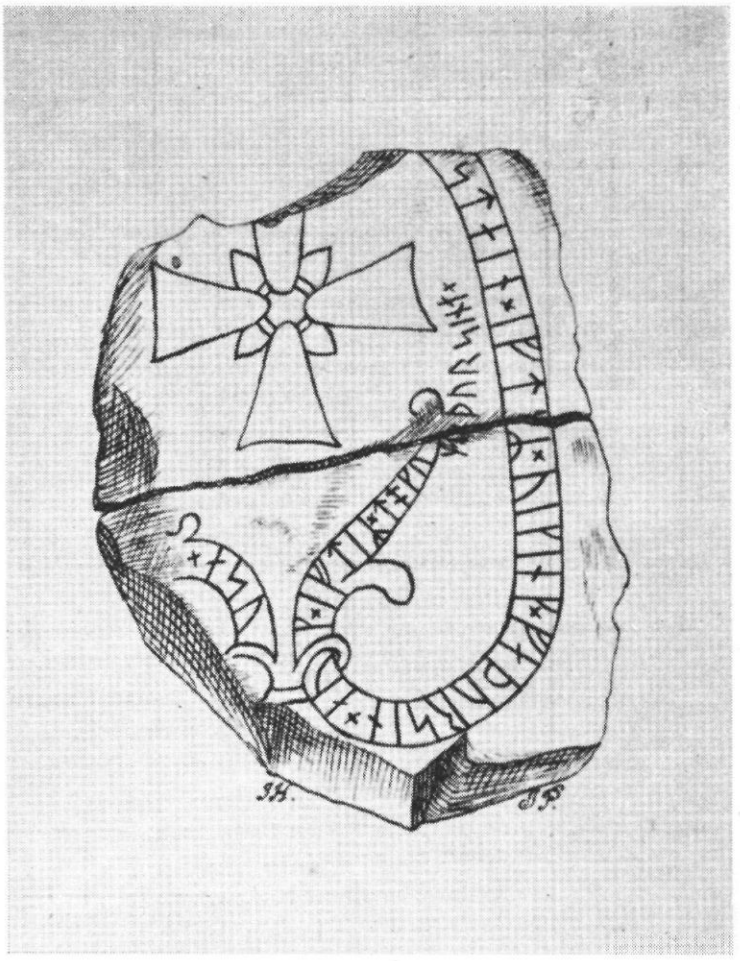

Fig. 173. U 175. Österåkers kyrka.
Efter teckning av Peringskiöld.

175. Österåkers kyrka.

Pl. 115.

Litteratur: B 230, L 636, D 2: 241. Ransakningarna 1667—84 (R. Dybeck, Runa 1848, s. 24); J. Peringskiöld, F 1 5: 1, s. 22, Monumenta 3, bl. 34; O. Celsius, SR 2, s. 139, 340; Kyrkoinventarium 1829 (i ATA); UFT h. 4 (1875), s. 76.

Äldre avbildningar: Peringskiöld, teckning (i F 1 5: 1), träsnitt (i F 1 5: 1, Peringskiölds Monumenta och B 230); Dybeck a. a; O. Sörling, teckningar sign. O. S. 1887 (ATA).

Två runstensfragment ligga i kyrkans golv omedelbart innanför vapenhuset, det ena (A) på vänstra och det andra (B) på högra sidan om ingången. De båda fragmenten utgöra tillsammans större delen av en runsten, som blivit avslagen upptill, nedtill och på v. sidan och därtill spräckt ungefär på mitten. Ett tredje stycke skall, enligt uppgift i *UFT* 1875, finnas i södra kyrkomuren.

Stenen har tidigare legat på kyrkogården. *Ransakningarna*: »På Kyrckiogården ehn Steen med Runaskrifft». Peringskiöld: »Åkers kyrkiegård, på rygg, mitt i tu». Där låg den ännu 1726, vid Celsius' besök. År 1829 var den inflyttad i kyrkan på sin nuvarande plats »på golfwet inom kyrkdörren». På v. sidan har stenen, troligen i samband med inflyttningen, blivit tilljämnad, varvid bl. a. en runa vid inskriftens början gått förlorad.

Sandsten. Fragment A: 70 × 90 cm., fragment B: 86 × 61 cm. Ristningen är tydlig och väl bevarad.

Inskrift (med det inom [ ] supplerat efter Peringskiöld):

[A:] [×**a**]**su . . .** [B:] **stain**×**ifti** [A:] **ʀ**×**uikink**×**faþur sin**×**auk**×**iftiʀ**×**toku m** [B:] **- þur sina**×

As- . . . stæin æftiʀ Viking, faður sinn, ok æftiʀ Toku, moður sina.

»Ås- . . . sten efter Viking, sin fader, och efter Toka, sin moder.»

Till läsningen: Första skiljetecknet och första runan finnas på Peringskiölds teckning. Översta stapeln i 4 **s** saknas, 9 **i** är icke stunget, icke heller 31 **i**. Av 12 **i** finns endast övre delen i behåll. Intet sk efter 24 **r** och 44 **r**. Huruvida något sk funnits efter 39 **u** kan ej avgöras. De följande runorna 40—48 stå utanför slingan. Av 40 **m** är nedre delen av hst och v. bst fullt tydliga. Runan 41, som säkerligen har varit **o**, saknas redan på Peringskiölds teckning. I 44 **r** är mellersta stapeln bortnött.

Första namnet kan ha varit *Asulfʀ*, *Asvaldr* eller *Asviðr*. Om mansnamnet *Vikingʀ* se Sö 182, U 34. Kvinnonamnet *Toka* är känt även från en inskrift i Blekinge (L 1576). Det är en feminin motsvarighet till det rätt vanliga mansnamnet *Toki* (se Sö 252, U 14 och 201).

176. Berga, Österåkers sn.

Litteratur: B 231, L 637. Joh. Bureus, F a 6 s. 137, F a 10:1 s. 135, F a 5 n:r 484, F a 1 s. 104; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 38; O. Celsius, SR 1, s. 424; R. Dybeck, Reseberättelse 1868 (ATA); UFT h. 4 (1875), s. 76.

Avbildningar: J. H. Rhezelius, teckning (i F a 10:1); Bureus, kopparstick (i F f 6 n:r 189); P. Helgonius, träsnitt (i Peringskölds Monumenta och B 231).

Runstenen fanns enligt Bureus »I Åker sochn mellan Bärgha och Haghesta» (F a 6), »Emillan Berga och Hackesta» (F a 10:1), »Millan Bärga och Hagestad» (F a 5). *Ransakningarna*: »J Berga giärde finnes een Runasteen medh Runaskrift inrijtadt, men ingen weet dess bemärckelse, der samma städes och liiknelse aff Jettegrafwar». — Genom felläsning har av Hagestad blivit Dagestad (*Bautil*, Liljegren, *UFT*). Stenen har sålunda stått på Berga ägor, norr om gården, åt Hacksta till. Den fanns där ännu på 1720-talet. O. Celsius har ej själv undersökt den, men han antecknar 3 nov. 1726 en läsning, som C. Hermelin har skickat honom. Sedan har stenen emellertid varit försvunnen. Enligt Dybeck (1868) har den »för tio år sedan» (sålunda omkring 1860) inmurats i stuguspiseln.

Inskrift (enligt B 231):

×**kaiʀtiarfr** ᛫ **auk** ᛫ **þorbiarn** ᛫ **auk** ᛫ **þurmuntr** · **raistu** · **stin** · **at** · **aebiarn** · **faþur sin**

Gæiʀdiarfʀ ok Þorbiorn ok Þormundr ræistu stæin at Æibiorn, faður sinn.

»Gerdjärv och Torbjörn och Tormund reste stenen efter Ebjörn, sin fader.»

Till läsningen: Sk vid inskriftens början saknas hos Bureus. 15 **a** Bureus. 46 **e** har i B 231 tydlig prick; Bureus har **i**. Bureus saknar sk efter 51 **n**, men har däremot sk efter 56 **r**.

Mansnamnet *Gæiʀdiarfʀ* är f. ö. icke känt. Jfr *Gæiʀhvatr* Sö 320, fsv. *Gerhwat*, fno. *Geirhvatr* (Jämtland). — *Þormundr* är sällsynt; i inskrifterna finnas ytterligare endast ett par belägg: U 207, L 1236 Skepperstad (Smål.), L 1064 Sunnå, Rogstads sn (Hälsingl.; v. Friesen i: *Runorna*, 1933, s. 162). — Om *Æibiorn* se Sö 255.